

Εισαγωγή

Το εγχειρίδιο «Τα ήέμε ... *Ελληνικά*» συνιστά ενισχυτικό υλικό για την καλλιέργεια και την εξάσκηση της δεξιότητας της **παραγωγής προφορικού λόγου** (στο εξής ΠΠΛ) σε μαθητές της Ελληνικής ως δεύτερης/ ξένης γλώσσας. Παράλληλα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως προπαρασκευαστικό διδακτικό υλικό για τις προφορικές εξετάσεις πιστοποίησης της επάρκειας στην Ελληνική για το Επίπεδο Β2 («Βεβαίωση Ελληνομάθειας» του Πανεπιστημίου Αθηνών, «Πιστοποίηση Επάρκειας της Ελληνομάθειας» του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας).

Το εγχειρίδιο αποτελείται από 23 ενότητες, καθεμία από τις οποίες κινείται γύρω από έναν συγκεκριμένο θεματικό άξονα. Κάθε ενότητα περιλαμβάνει τρία μέρη: φωτογραφίες - ερωτήσεις και δραστηριότητες ΠΠΛ, θεματικό λεξιλόγιο και ασκήσεις εμπέδωσης του λεξιλογίου.

Οι **φωτογραφίες** που συνοδεύονται από **ερωτήσεις** σχετίζονται με τη θεματική περιοχή κάθε ενότητας. Πρόκειται για εικόνες που αντλήθηκαν από το διαδίκτυο και προσφέρονται για περιγραφή, σύγκριση, διατύπωση υποθέσεων, απόψεων και συναισθημάτων γύρω από θέματα που αφορούν τον άνθρωπο και τη σύγχρονη κοινωνία, όπως ορίζεται στο «Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε Ενηλίκους - Επίπεδο Επάρκειας»¹ και το «Ενδιάμεσο Επίπεδο για τα Νέα Ελληνικά»².

Το δίπολο «εικόνες - ερωτήσεις» έχει πληροφορορτικό και εκμαιοευτικό χαρακτήρα, δίνει, δηλαδή, ιδέες και αποκαλύπτει διάφορες όψεις του θέματος ενεργοποιώντας, έτσι, την υποκείμενη κοινωνικοπολιτισμική γνώση των μαθητών, ώστε να μπορούν να εστιάσουν στο γλωσσικό περίβλη-

1. Κοντός, Π., Μ., Ιακώβου, Σ., Μπέλλη, Α., Μόζερ & Δ., Χειλά-Μαρκοπούλου (2002). *Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε Ενηλίκους - Επίπεδο Επάρκειας*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.

2. Ευσταθιάδης, Σ., Ν., Αντωνοπούλου, Σ., Βογιατζίδου & Δ., Μανάβη (2001). *Ενδιάμεσο Επίπεδο για τα Νέα Ελληνικά*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Τα λέμε ... Ελληνικά!

μα του μηνύματος. Τα συγκεκριμένα μέσα εκμείυσης προφορικού λόγου στηρίζουν τη χρήση τριών τεχνικών: *της δομημένης συνέντευξης, της παρουσίασης και της συζήτησης*. Η τεχνική της «δομημένης συνέντευξης»³, παρουσιάζει το εξής πλεονέκτημα: οριοθετεί θεματικά και εκμειύει τη ζητούμενη παραγωγή λόγου, χωρίς να περιορίζει τη φυσικότητά της, εφόσον δίνει τη δυνατότητα στον μαθητή να προεκτείνει τη σκέψη του και να προκαλέσει ο ίδιος συζήτηση. Από την άλλη πλευρά, η «προφορική παρουσίαση»⁴, που ζητείται από τους μαθητές μέσα από συγκεκριμένη ερώτηση σε ορισμένες ενότητες, στοχεύει στην εκμείυση πιο εκτεταμένου λόγου. Στις περιπτώσεις αυτές οι μαθητές καλούνται να προβούν σε περιγραφή και παρουσίαση καταστάσεων, θεσμών, νοοτροπιών, ενίοτε με αντιπαραβολικό χαρακτήρα (χώρα καταγωγής - Ελλάδα), ή και να αναπτύξουν την άποψή τους γύρω από ένα συγκεκριμένο ερώτημα επιχειρηματολογώντας, όπως προβλέπεται από το «Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Εκμάθηση, τη Διδασκαλία και την Αξιολόγηση των Γλωσσών»⁵ για το εν λόγω επίπεδο.

Εξάλλου οι ερωτήσεις είναι διατυπωμένες με τέτοιο τρόπο, ώστε –πέραν των προαναφερθέντων– να παρέχουν το κατάλληλο λεξιλόγιο για να διευκολυνθεί η διαμόρφωση και η διατύπωση των απαντήσεων. Ο αριθμός τους καθορίζεται από την ευρύτητα του εκάστοτε θέματος και τις πτυχές που κρίθηκε σκόπιμο να καλυφθούν, ενώ η σειρά παρουσιάσής τους καθορίζεται κυρίως με βάση δύο κριτήρια:

- α. *τη θεματική συνοχή και αλληλουχία*, ώστε να διευκολύνονται οι μαθητές στη δόμηση της σκέψης και την οργάνωση του λόγου τους αλληλά και να εξασφαλίζεται μεγαλύτερη φυσικότητα στη συζήτηση,
- β. *τον βαθμό δυσκολίας και πολυπλοκότητας*: Οι ερωτήσεις, δηλαδή, ακολουθούν μία σειρά κλιμακούμενης δυσκολίας, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ομαλή εισαγωγή των μαθητών στη διαδικασία παραγωγής λόγου αλληλά και να διευκολύνεται η συμμετοχή όσων η συγκεκριμένη δεξιό-

3. Πρόκειται για «δομημένη» (controlled) και όχι «ελεύθερη συνέντευξη» (free interview) με την έννοια ότι οι ερωτήσεις ακολουθούν μια συγκεκριμένη δομή (Weir 1990:76).

4. Απόδοση του αγγλικού όρου “oral presentation” (Underhill 1987:47-49, Weir 1990: 74-75).

5. Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.

τητα είναι λιγότερο αναπτυγμένη. Βάσει αυτής της λογικής οι πρώτες ερωτήσεις συνήθως σχετίζονται άμεσα με τις φωτογραφίες και βασίζονται στην ανάκληση οικείων βιωμάτων και εμπειριών.

Τις ερωτήσεις ακολουθεί μία **δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου** η οποία απαιτεί τη συμμετοχή δύο ή και περισσότερων ατόμων (παιχνίδι ρόλων, διάλογος με ανάπτυξη επιχειρημάτων, αντιπαράθεση απόψεων), προκειμένου οι μαθητές να εμπλέκονται –όποτε και όπου προσφέρεται– σε προσομοιώσεις πραγματικών επικοινωνιακών περιστάσεων.

Στη συνέχεια δίνεται το **θεματικό λεξιλόγιο**, στόχος του οποίου είναι να βοηθήσει τους μαθητές στην οργάνωση και επέκταση του ήδη κερτημένου λεξιλογίου, προκειμένου να ανταποκρίνονται με επάρκεια στις απαιτήσεις του κάθε θέματος. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου το λεξιλόγιο κάθε ενότητας είναι οργανωμένο σε υποενότητες καθεμία από τις οποίες έχει τη δική της εσωτερική οργάνωση, θεματική και σημασιολογική. Η θεματική οργάνωση καθορίστηκε με γνώμονα κυρίως τον βαθμό θεματικής συνάφειας των λέξεων. Η σημασιολογική οργάνωση έγκειται στη δήλωση σχέσεων συνωνυμίας, αντωνυμίας και οικογενειακής συγγένειας. Σε πολλές περιπτώσεις, προκειμένου να μην διαταραχθεί η θεματική συνοχή και παράλληλα να εξασφαλιστεί ευκρίνεια, η παρουσίαση του λεξιλογίου ακολουθεί άλληλοτε οριζόντια και άλληλοτε κάθετη διάταξη.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις παραμέτρους της λεξιλογικής γνώσης, κρίναμε σκόπιμο να συνοδεύσουμε τις λέξεις με πληροφορίες μορφολογικές (π.χ. γραμματικό γένος), σημασιολογικές (π.χ. προθετικά συμπληρώματα ρηματικών τύπων) και υφολογικές (π.χ. +/- επίσημο ύφος). Παράλληλα, όπου ήταν απαραίτητο, εκτός από μεμονωμένες λέξεις, συμπεριλάβαμε στο προτεινόμενο λεξιλόγιο και φράσεις καθώς και παραδείγματα χρήσης των λέξεων και των φράσεων.

Στις ενότητες μεταξύ των οποίων υπάρχει λεξιλογική επικάλυψη ακολουθείται η εξής τακτική: παρουσιάζεται το βασικότερο λεξιλόγιο που σχετίζεται με την εκάστοτε ενότητα και παράλληλα υπάρχουν παραπομπές στις ενότητες όπου το ειδικότερο λεξιλόγιο παρουσιάζεται πιο αναλυτικά.

Επειδή το λεξιλόγιο εξ υποθέσεως δεν μπορούσε να είναι εξαντλητικό, βασική επιδίωξή μας ήταν ένα αντιπροσωπευτικό μεν λεξιλόγιο των θεματικών περιοχών που περιλαμβάνονται στο εγχειρίδιο, αλλά όχι υπερβολικά εκτεταμένο, ώστε να μπορεί να εμποδωθεί.

Τα λέμε ... Ελληνικά!

Το προτεινόμενο λεξιλόγιο, όπως άλληλωσε και τα θέματα των ενοτήτων, επιλέχθηκαν ως επί το πλείστον σύμφωνα με όσα ορίζονται από το «Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε Ενηλίκους - Επίπεδο Επάρκειας» και το «Ενδιάμεσο Επίπεδο για τα Νέα Ελληνικά». Ωστόσο, προκειμένου να καλύψουμε ανάγκες μαθητών χαμηλότερων ή και υψηλότερων επιπέδων γλωσσομάθειας, συμπεριλάβαμε επιλεκτικά θεματικές ενότητες και λεξιλόγιο τόσο από το αναλυτικό πρόγραμμα για το *Εισαγωγικό και Βασικό επίπεδο*⁶ όσο και από το αναλυτικό πρόγραμμα για το *Προχωρημένο Επίπεδο*⁷.

Κάθε ενότητα κλείνει με **ασκήσεις εμπέδωσης του λεξιλογίου**. Πρόκειται για ποικίλες ασκήσεις⁸: συμπλήρωση κενών με λέξεις ή φράσεις που δίνονται, συμπλήρωση κενών με ομόρριζες λέξεις, αντιστοίχιση λέξεων ή φράσεων με λέξεις, φράσεις ή ορισμούς, ταξινόμηση λέξεων βάσει λεξιλογικών πεδίων, εύρεση ή αντιστοίχιση αντωνύμων, επιλογή της κατάλληλης λέξης μεταξύ λέξεων με στενή σημασιολογική σχέση, ανάκληση λέξεων βάσει εικόνας ή ορισμού και παραγωγή προφορικού λόγου.

Όσον αφορά τη χρήση του εγχειριδίου «Τα λέμε ... Ελληνικά», θα πρέπει να σημειωθεί ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο εντός όσο και εκτός τάξης. Στην πρώτη περίπτωση η δομή του επιτρέπει στον διδάσκοντα να το αξιοποιήσει πολλαπλώς. Λόγω του ότι οι θεματικές του ενότητες δεν προϋποθέτουν η μία την άλλη σε λεξιλογικό επίπεδο, ο διδάσκων έχει την ευχέρεια να μην ακολουθήσει τη σειρά εμφάνισής τους στο εγχειρίδιο. Ωστόσο, διευκρινίζεται ότι η σειρά παρουσίασης των ενοτήτων δεν είναι σε καμία περίπτωση τυχαία: αποφασίστηκε με γνώμονα τον βαθμό επικοινωνιακής χρησιμότητας και λεξιλογικής δυσκολίας που χαρακτηρίζει τις διάφορες θεματικές περιοχές. Έτσι, θεματικές περιοχές που χαρακτηρίζονται από υψηλού βαθμού επικοινωνιακή αναγκαιότητα (όπως *τα στοιχεία ταυτότητας, η οικογένεια, η κατοικία, οι αγορές, ο ελεύθερος χρόνος*) προτά-

6. Διατμηματικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας της Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας (1998) *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας σε Ενηλίκους (Επίπεδα 1 και 2: Εισαγωγικό και Βασικό)*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.

7. Ιακώβου, Μ. & Σ., Μπέλλα (2004). *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας σε Ενηλίκους - Προχωρημένο Επίπεδο*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.

8. Για τον σχεδιασμό των ασκήσεων εκτός από τη διδακτική μας εμπειρία αντιλήσαμε ιδέες από τις εξής πηγές: Gairns & Redman (1986), McCarthy (1990), Nation (1990).

χθηκαν άλλων (όπως *τα κοινωνικά προβλήματα, το περιβάλλον, ο πολιτισμός*), οι οποίες επιπροσθέτως παρουσιάζουν μεγαλύτερες απαιτήσεις ως προς τη λεξιλογική γνώση και επίγνωση.

Επιπλέον, ακόμα και εντός των ενότητων μπορεί ο διδάσκων να κινηθεί ελεύθερα και να μην ακολουθήσει την προτεινόμενη δομή. Μπορεί, επίσης, να χρησιμοποιήσει επιλεκτικά συγκεκριμένα μέρη κάθε ενότητας, ανάλογα με τους ειδικότερους διδακτικούς του στόχους, το επίπεδο και τις ανάγκες των μαθητών καθώς και τον χρόνο που έχει στη διάθεσή του.

Από την άλλη πλευρά, το εγχειρίδιο προσφέρεται και για αυτόνομη χρήση από τους μαθητές, δεδομένου ότι το λεξιλόγιο είναι οργανωμένο θεματικά και συνοδεύεται –όπως αναφέρθηκε– από ποικίλες πληροφορίες αλλά και ασκήσεις με τις λύσεις τους.

Τέλος, θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι η αρχική ιδέα για τη δημιουργία ενός εγχειριδίου με στόχο την ανάπτυξη και τη συστηματική εξάσκηση της δεξιότητας της παραγωγής προφορικού λόγου υλοποιήθηκε για πρώτη φορά με το εγχειρίδιο «*Μιλάμε ... Ελληνικά!*» των Αντωνίου, Αστάρια και Δετσούδη, το οποίο εκδόθηκε το 2008 από το ΕΚΠΑ σε περιορισμένο, όμως, αριθμό αντιτύπων για την κάλυψη αναγκών κυρίως του κοινού του Διδασκαλείου Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Κατά τη διδακτική του αξιοποίηση όλο αυτό το διάστημα, μέσω της ανατροφοδότησης που λάβαμε, μας δόθηκε η ευκαιρία να επεξεργαστούμε εκ νέου το πρωτογενές υλικό, να το τροποποιήσουμε και να το εμπλουτίσουμε προς κάθε κατεύθυνση (φωτογραφίες, ερωτήσεις, ασκήσεις και δραστηριότητες, λεξιλόγιο). Όλο αυτό το εγχείρημα οδήγησε στη δημιουργία του παρόντος εγχειριδίου, το οποίο ευελπιστούμε ότι θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για τους διδάσκοντες και τους διδασκόμενους την Ελληνική ως δεύτερη/ ξένη γλώσσα τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις αγαπημένες φίλες και συναδέλφους Ευγενία Βασιλάκη και Σπυριδούλα Μπέλλα που ήταν ανά πάσα στιγμή πρόθυμες να εκφέρουν άποψη για κάθε είδους διλήμματα που μας απασχόλησαν τόσο σε επίπεδο περιεχομένου όσο και σε επίπεδο αισθητικής του εγχειριδίου. Ευχαριστίες θα θέλαμε επίσης να εκφράσουμε προς όλους τους συναδέλφους και συνεργάτες που χρησιμοποίησαν το εγχειρίδιο στην πρώτη του πειραματική μορφή, και ιδιαίτερα προς την

Τα λέμε ... Ελληνικά!

Αναστασία Μαγγανά για τις ιδέες και τα εύστοχα σχόλιά της και την Αλίκη Τσοτσορού για τις καίριες παρατηρήσεις της κατά την εφαρμογή του υλικού.

Μαρία Αντωνίου - Βενετσιάνα Αστάρα - Ζωή Δετσούδη

Μέλη του μόνιμου διδακτικού προσωπικού του Διδασκαλείου Νέας Ελληνικής Γλώσσας Πανεπιστήμιο Αθηνών

Καθηγήτρια β' βαθμίας εκπαίδευσης (πρώην διδάσκουσα στο Διδασκαλείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας)

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Διατμηματικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας της Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας (1998). *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας σε Ενηλίκους (Επίπεδα 1 και 2: Εισαγωγικό και Βασικό)*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Ευσταθιάδης, Σ., Ν., Αντωνοπούλου, Σ., Βογιατζίδου & Δ., Μανάβη (2001). *Ενδιάμεσο Επίπεδο για τα Νέα Ελληνικά*: Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.
- Gairns, R. & S., Redman (1986). *Working with words. A guide to teaching and learning vocabulary*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ιακώβου, Μ. & Σ., Μπέλλη (2004). *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας σε Ενηλίκους - Προχωρημένο Επίπεδο*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Κοντός, Π., Μ., Ιακώβου, Σ., Μπέλλη, Α., Μόζερ & Δ., Χειλά-Μαρκοπούλου (2002). *Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε Ενηλίκους - Επίπεδο Επάρκειας*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- McCarthy, M. (1990). *Vocabulary*. Oxford: Oxford University Press.
- Nation, I.S.P. (1990). *Teaching and Learning Vocabulary*. Massachusetts: Newbury House.
- Underhill, N. (1987). *Testing Spoken Language: A Handbook of Oral Testing Techniques*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weir, C. (1990). *Communicative Language Testing*. Hemel Hempstead: Prentice Hall.

